

Aalborg Stift

”Knækker folkekirken over mellem land og by?”

Sammendrag af konklusioner fra rapport leveret til

Aalborg stift oktober 2015

- samt supplerende fremskrivninger

Tekst og redigering: Henrik Bundgaard Nielsen og Peter Lüchau

Talbearbejdelse: Peter Lüchau

© Kirkefondet, februar 2016

Kirkefondet

Peter Bangs Vej 1

2000 Frederiksberg

Tlf.: 33 73 00 33

E-mail: kirkefondet@kirkefondet.dk

Hjemmeside: www.kirkefondet.dk

Indhold

Sammendrag af konklusioner	3
Resourceforbrug inklusiv anlægsudgifter	5
Fremskrivning af ligningsmidler i Aalborg Stift fra 2015 til 2025.....	8

Sammendrag af konklusioner

Lektor Marie Vejrup Nielsen udtaler 26.2.2016 på <http://www.dr.dk/nyheder/kultur/tro/>, at "folkekirken er knækket over mellem by og land". Hun begrundet det bl.a. med de helt store byers faldende dåbstal og medlemstal samtidig med, at der sker en affolkning af landområder, hvor folkekirken står stærkt i forhold til deltagelse i ritualer og medlemstal. En overordnet konklusion på Kirkefondets rapport til Aalborg stift kunne være, at hvis ikke folkekirken i Aalborg stift allerede er knækket over mellem land og by, så er der i hvert fald en sandsynlighed for, at det vil komme til at ske i fremtiden

Færre medlemmer – færre ligningsmidler

Ud fra de befolkningsfremskrivninger, som er foretaget, vil folkekirken i Aalborg stift som helhed miste over 21.000 medlemmer frem mod 2025. Og det er især i de mange provstier i landområderne udenfor Aalborg Kommune, at der vil være et stort fald i medlemstallet. Og dette vil medføre fald i de kirkelige ligningsmidler i 12 ud 14 provstier med størst fald i Hjørning Nordre og Thisted provstier, som begge i 2025 vil have 10 % færre ligningsmidler end i 2015. Samtidig kan det faldende medlemstal have den effekt, at der f.eks. er potentielt færre, som vil engagere sig frivilligt i kirkens arbejde. Det skal også bemærkes, at i alle provstier i Aalborg stift forventes forholdsvis flere pensionister i 2025, men færre erhvervsaktive og færre børn og unge. Netop dette sidste forhold kan føre til en "medlemsboble" i de mindre provstier (og dermed i landsognene). De mindre provstier står til at få markant færre medlemmer i den fødedygtige alder, hvilket på sigt kan føre til dalende dåbstal. Risikoen er, at når ældre medlemmer dør, vil de ikke blive erstattet af nye medlemmer gennem dåb, fordi der ganske enkelt ikke er børn nok at døbe. I så fald kan medlemstallet begynde at falde voldsomt på forholdsvis kort tid. Lige nu falder medlemstallet forholdsvis langsomt i de mindre provstier, men det kan være stilhed før stormen.

Fra land til by

Det såkaldte "knæk mellem land og by" kommer også til udtryk ved, at de større provstier, som jo overvejende består af bysogne, generelt får flere indbyggere, men har svært ved fastholde dem som medlemmer af folkekirken. F.eks. vil Aalborg Budolfi Provsti få 5500 flere indbyggere, men 1200 færre medlemmer af folkekirken i 2025. Desuden er den potentielle kontaktflade til medlemmerne mindst i de store byer. Kontaktfladen er et udtryk for sandsynligheden for at få kontakt med medlemmerne af folkekirken i et givet område, og et "tal" for kontaktfladen findes ved at dividere antallet af medlemmer i et givet provsti med antallet af aktiviteter (gudstjenester, kirkelige handlinger og arrangementer). Jo færre medlemmer pr. aktivitet, jo større er den potentielle kontaktflade mellem kirke og medlem. Og når der i byprovstierne er en lav kontaktflade, så er der mangel på kontakt mellem medlemmer og kirke, hvilket på længere sigt kan føre til at udmeldelse af folkekirken.

Et medlems sandsynlighed for at deltage i gudstjeneste, kirkelig handling eller arrangement er forholdsvis større i de mindre provstier i landområderne end i de større provstier med store byer. Landprovstierne har en stor kontaktflade mellem kirke og folk, og de har lavt medlemsfald. Men de rammes så af befolkningsudviklingen ved, at medlemmerne flytter væk fra landområderne. Man kan også sige det på den måde, at de mindre provstier mister medlemmer, fordi folk flytter væk fra landet, mens de større provstier mister medlemmer, fordi de har en dårligere folkelig forankring i nærmiljøet

Omfordeling af ressourcer?

Folkekirken i Aalborg Stift kan næppe gøre noget for at vende befolkningsudviklingen, men kan måske forsøge at bremse medlemsfaldet i de større provstier og navnlig i de større byer. Det er i de større byer – f.eks. i flere af provstierne i Aalborg Kommune, at der vil blive født

flest børn i fremtiden, hvorfor det er her kirkens vækstpotentiale kan være. Folkekirken får primært nye medlemmer gennem dåb, og derfor er en lovende måde at bremse medlemsfaldet på at fastholde eller forbedre medlemsandelen blandt kommende og nuværende børneforældre i de større provstier samt styrke kontaktfladen til de unge og til børnefamilierne. I det hele taget kan det være vigtigt, at folkekirken i de større byer har fokus på tilflyttere, børnefamilier og nyfødte. Det kan f.eks. være gennem en mere opsøgende virksomhed i stil med den, som udøves i Vesterbro provsti i København, hvor præsterne umiddelbart efter fødslen henvender sig til alle de familier, hvor mindst en af forældrene er medlem af folkekirken. Dette – og andre initiativer og aktiviteter, som kan styrke folkekirkens kontakt til de mange medlemmer i de større byer, kan kræve en omfordeling af ressourcer med flere midler til de større provstier end hidtil.

Særligt fokus på 0-4 årige

Netop i et fremadrettet perspektiv kan det være gavnlig at se på, hvordan udviklingen har været for de 0-4 årige i Aalborg stift – særligt mht. udviklingen i deres medlemskab af folkekirken i perioden 2004-14. Samlet set er antallet af folkekirkemedlemmer i 0-4 års-alderen faldet med 3.941 børn fra 2004 (22.421 børn) til 2014 (18.480 børn). Og dette fald er større end det total fald i 0-4 årige på 3.345 børn. Og det gælder i langt de fleste provstier, at der har været et større procentuelt fald i antallet af 0-4 årige folkekirkemedlemmer i forhold til det samtidige fald i antallet af 0-4 årige. En forklaring på ovennævnte – og på det forhold, at i årene 2007-14 er fødselstallet faldet med 12 % i stiftet som helhed, mens dåbstallet er faldet med 24 % kan være en samtidig fremgang i andelen af småbørn med udenlandsk herkomst.

Men i Budolfi, Aalborg Østre og Aalborg Nordre provstier er der også stor procentuel forskel i reduktionen i antallet af 0-4 årige og 0-4 årige folkekirkemedlemmer til trods for, at andelen af udenlandske børn faldet. Det kan derfor konstateres, at folkekirkens kontakt til de 0-4 årige danske børn i netop Aalborg Kommune svækkes i større omfang end andre steder i stiftet. Hvis man kigger isoleret på folkekirkemedlemskabet blandt danske 0-4 årige, så kan det konstateres, at næsten 1/5 af alle danske børn mellem 0-4 år i stiftet ikke er døbt. Da ca. 90 % af de 15-årige er medlem af folkekirken ses fortsat en tendens til dåb i forbindelse med konfirmationen. Det vil være vigtigt for folkekirken i Aalborg stift at holde øje med om denne tendens fortsætter, og hvordan antallet af konfirmerede udvikler sig. Det kan konstateres at antallet af konfirmerede i perioden 2007-14 er faldet med ca. 11 %, mens antallet af børn kun er faldet med ca. 10 %.

Demografisk forandret fokus

Der er udsigt til en ”bevægelse” i befolkningen i Aalborg stift væk fra de udprægede landprovstier hen mod by-provstier. Dette udfordrer folkekirken til i en eller anden forstand at følge med og hele tiden være til stede, der hvor folket er. Eller sagt mere bredt: Den sammenhæng, som man skal være kirke ind i, forandrer sig. Det kan have nogle konsekvenser for, hvordan man mest optimalt er kirke i den lokale sammenhæng. Folkekirken har nogle klare styrker i landområderne med en stærk lokal forankring og lokal synlighed. Mon det er muligt for folkekirken i byerne at lære noget fra de små lokale sammenhænge i landprovstierne? Er der noget som kan overføres til og implementeres i folkekirkens virke i byerne?

Det bør også overvejes, hvordan folkekirken agerer i de nye byområder, hvor der forventes kraftig befolkningsvækst i de kommende år – f.eks. et sted som Romdrup-Klarup sogn. Endelig bør man forholde sig til den forventede aldersmæssige forskydning i retning af større andel af +65 årige. F.eks. bør det overvejes, hvordan netop denne gruppe i højere grad kan inddrages som frivillige og engagerede medlemmer i folkekirken.

Ressourceforbrug inklusiv anlægsudgifter

Indeværende notat er en omskrivning af kapitlet "Ressourceforbrug" i Kirkefondets rapport "Aalborg Stift - Kristendom på land og i by" fra oktober 2015. Beregningerne i notatet er baseret på de samlede ligningsmidler pr. provsti, hvor kun driftsudgifter var med i beregningerne i det oprindelige kapitel. Det oprindelige kapitel så således bort fra effekten af anlægsudgifter i analysen.

Anvendelsen af de samlede ligningsmidler i analysen har ikke ændret ved konklusionerne fra det oprindelige kapitel. Der er således ingen sammenhæng mellem hvor store ligningsmidler et provsti har og de gennemsnitlige udgifter pr. aktivitet eller pr. deltager i en aktivitet. Der er heller ingen sammenhæng mellem udgifterne pr. aktivitet og pr. deltager og hvilken kontakt provstiet har med sine medlemmer.

De eneste reelle forskelle mellem det oprindelige kapitel og dette notat er:

- de konkrete tal i Tabel 4.1 og Kort 4.1.
- rangordningen af provstierne i forhold til pris pr. aktivitet og pr. deltager.

Provstierne i Aalborg Stift har primært deres indtjening fra kirkeskatten. Hvor mange penge de har til rådighed afhænger derfor af, hvor mange medlemmer de har og hvor mange af dem, som er i arbejde. Selvom medlemssammensætningen svinger fra provsti til provsti (se Tabel 2.2 i den oprindelige rapport), er det klart, at jo større provstiet er, jo flere penge vil det have til rådighed. For at kunne sammenligne provstierne, dividerer jeg provstiets ligningsmidler (dvs. både drifts- og anlægsudgifter) med antallet af medlemmer. Derved får vi et mål for, hvor mange penge, hvert provsti har at bruge pr. medlem.

	Ligning pr. medlem	Pris pr. aktivitet	Pris pr. deltager	Ligningsmidler
Brønderslev	1.222	15.046	321	39.013.339
Frederikshavn	1.296	14.925	311	68.102.526
Hadsund	1.510	18.142	436	24.873.296
Hjørring Nordre	1.328	12.455	312	29.893.000
Hjørring Søndre	1.330	14.015	319	48.477.000
Jammerbugt	1.491	14.099	359	50.446.071
Morsø	1.863	16.373	390	33.122.800
Rebild	1.668	18.098	467	42.457.100
Sydthy	2.273	14.967	369	28.333.315
Thisted	1.610	17.024	355	41.350.861
Aalborg Budolfi	1.238	18.616	375	75.656.008
Aalborg Nordre	1.210	14.619	357	52.350.548
Aalborg Vestre	1.427	17.792	398	31.990.055
Aalborg Østre	1.010	17.156	390	43.713.895
Aalborg Stift	1.370	15.779	360	609.779.814

Tabel 4.1: Ligningsudgifter i kr. i Aalborg Stift 2014-2015

Det beløb, hvert provsti har at gøre godt med pr. medlem, svinger fra 1.010 kr. i Aalborg Østre Provsti til 2.273 kr. i Sydthy Provsti (Tabel 4.1). Aalborg Østre Provsti er med andre ord forholdsvist billigere at drive pr. medlem end Sydthy Provsti (uanset om man ser på de samlede

ligningsmidler eller kun på drift – se tabel 4.2). Da der kan være mange grunde til, at nogle provstier er dyrere at drive pr. medlem end andre, fx antal og tilstand af kirker i provstiet, må jeg advare imod at tolke en lav udgift pr. medlem som udtryk for effektiv kirke drift.

	Drift pr. medlem	Drift pr. aktivitet	Drift pr. deltager
Brønderslev	1.023	12.596	268
Frederikshavn	1.097	12.638	264
Hadsund	1.322	15.881	382
Hjørring Nordre	1.058	9.916	249
Hjørring Søndre	1.046	11.022	251
Jammerbugt	1.231	11.636	297
Morsø	1.441	12.663	302
Rebild	1.233	13.374	345
Sydthy	1.714	11.286	278
Thisted	1.236	13.069	273
Aalborg Budolfi	910	13.682	275
Aalborg Nordre	992	11.989	292
Aalborg Vestre	1.146	14.285	319
Aalborg Østre	853	14.484	329
Aalborg Stift	1.094	12.599	287

Tabel 4.2: Driftsudgifter i kr. i Aalborg Stift 2014-2015

Hvad det koster folkekirken at drive et provsti pr. medlem, siger ikke meget om arbejdsindsatsen i provstiet. Det siger kirketællingerne i og for sig heller ikke, da de kun registrerer et snævert udvalg af, hvad der laves i folkekirken. Det betyder, at den følgende analyse af ressourceforbruget i Aalborg Stift har en slagside henimod det nemt kvantificerbare, og derfor er blind overfor mange af de ting, som foregår i folkekirken, og uden hvilken den ikke ville kunne fungere som religiøs organisation. Med dette forbehold in mente, dividerer jeg ligningsmidlerne med antallet af aktiviteter, hvorved vi får den gennemsnitlige pris pr. aktivitet (se Tabel 4.1, tredje kolonne). En aktivitet, dvs. gudstjeneste, kirkelig handling eller arrangement, i Aalborg Stift koster i snit 15.779 kr. Udgiften pr. aktivitet svinger dog fra provsti til provsti. En given aktivitet i Aalborg Budolfi Provsti koster i snit 18.616 kr., mens den koster 12.455 kr. i Hjørring Nordre Provsti. Som det måske kan fornemmes ud fra tabellen, er der ingen sammenhæng mellem ligningsmidler pr. medlem og hvad en given aktivitet koster. Folkekirken i Sydthy Provsti koster over gennemsnittet at drive pr. medlem, men deres aktiviteter koster under gennemsnittet for stiftet som helhed. Folkekirken i Aalborg Østre Provsti er billigst at drive pr. medlem, men hver aktivitet de afholder, koster over gennemsnittet for stiftet som helhed.

Medtager man kun driftsudgifter i analysen er prisen pr. aktivitet højst i Hadsund Provsti og lavest i Hjørring Nordre Provsti (se Tabel 4.2, tredje kolonne). Medregner man også anlægsudgifter er prisen pr. aktivitet højst i Aalborg Budolfi Provsti, men stadig lavest i Hjørring Nordre Provsti (se Tabel 4.1, tredje kolonne). Forskellen skyldtes naturligvis, at Aalborg Budolfi Provsti havde højere anlægsudgifter i 2014-2015 end Hadsund Provsti. Det er dog værd at bemærke, at selv når både drifts- og anlægsudgifter medregnes ligger udgiften pr. aktivitet i Hadsund Provsti blandt de tre højeste i Aalborg Provsti. At medregne den samlede ligning i analysen ændrer med andre ord ikke så meget, når det kommer til stykket.

Hvis folkekirken i Aalborg Stift var en biograf, ville billetterne være frygtelig dyre, men var den et musicalteater, ville de være rørende billige. For hver gang en aktivitet fik et besøg i Aalborg Stift kostede det i gennemsnit 360 kr. (Tabel 4.1, fjerde kolonne). Til sammenligning koster en biografbillet omkring 85 kr., mens en musicalbillet koster omkring 600 kr. (i København vel at mærke). Gennemsnitsprisen for en deltager i en aktivitet er fundet ved at dividere ligningsmidlerne med antallet af deltagere i aktiviteterne. Beløbet er et mål for, hvad det koster kirken at komme i kontakt med et givent medlem, med det forbehold, at nogle medlemmer kommer der oftere end andre (og at nogle af dem, som kommer, ikke er medlemmer). Prisen svinger fra provsti til provsti. I Frederikshavns Provsti er "billetterne" billigst, 311 kr. stykket, mens de er dyrest i Rebild Provsti, 467 kr. stykket.

Udgiften pr. deltager er højst i Hadsund Provsti og lavest i Hjørring Nordre Provsti, når man kun medtager driftsudgifterne i analysen (se Tabel 4.2, fjerde kolonne). Laver man beregningen på baggrund af de samlede ligningsmidler er prisen pr. deltager højst i Rebild Provsti og lavest i Frederikshavn Provsti (se Tabel 4.1, fjerde kolonne). Forskellene skyldtes som ved prisen pr. aktivitet at nogle provstier havde større anlægsudgifter end andre. Uden dog at kunne give en forklaring på det, så kan det bemærkes, at de fire nordligste provstier i stiftet, Frederikshavn, Hjørring Nordre og Søndre samt Brønderslev har de laveste omkostninger pr. deltager.

Fremskrivning af ligningsmidler i Aalborg Stift fra 2015 til 2025

	Ligning 2015	Fremskrevet ligning 2025	Difference 2015-2025	Difference i pct.
Brønderslev	39.013.339	36.693.445	-2.319.894	-6
Frederikshavn	68.102.526	62.877.423	-5.225.103	-8
Hadsund	24.873.296	23.807.761	-1.065.535	-4
Hjørring Nordre	29.893.000	25.862.369	-4.030.631	-13
Hjørring Søndre	48.477.000	45.446.009	-3.030.991	-6
Jammerbugt	50.446.071	47.714.400	-2.731.671	-5
Morsø	33.122.800	30.146.969	-2.975.831	-9
Rebild	42.457.100	41.472.371	-984.729	-2
Sydhly	28.333.315	25.678.913	-2.654.402	-9
Thisted	41.350.861	36.419.548	-4.931.313	-12
Aalborg Budolfi	75.656.008	74.191.805	-1.464.203	-2
Aalborg Nordre	52.350.548	52.476.833	126.285	0
Aalborg Vestre	31.990.055	32.826.640	836.585	3
Aalborg Østre	43.713.895	43.148.223	-565.672	-1
Aalborg Stift	609.779.814	580.670.126	-29.109.688	-5

Tabel 1: Fremskrivning af ligningsmidler i Aalborg Stift, 2015-2025

Grundet dalende medlemstal står Aalborg Stift til at miste 5 procent i ligningsmidler fra 2015 til 2025, svarende til lidt over 29 millioner kr. Tabet af ligningsmidler svinger fra provsti til provsti. Hjørring Nordre og Thisted provstier står til at blive hårdest ramt. Hjørring Nordre Provsti står til at miste 13 pct. af deres ligningsmidler, svarende til lidt over 4 millioner kr., mens Thisted Provsti står til at miste 12 pct. af deres ligningsmidler, svarende til lidt under 5 millioner kr. De fire provstier i Aalborg Kommune (Budolfi, Nordre, Vestre og Østre) påvirkes næsten ikke af de dalende medlemstal.

Noter

Fremskrivningen er lavet på grundlag tal fra 2015. Ligningsbeløbene fra de enkelte provstier er blevet divideret med antallet af medlemmer i 2015 og derefter ganget med det fremskrevne antal medlemmer i 2015 justeret for demografisk udvikling.

Fremskrivningen vil have tendens til at undervurdere faldet i ligningsmidler da den 1. ikke tager højde for inflation og eventuelt sænkning af købekraften og 2. ikke tager højde for at den aldersmæssige sammensætning af kirkens medlemmer vil ændre sig til fordel for flere pensionister, der betaler mindre i kirkeskat end erhvervsaktive.